

WYSTAWA MUZEUM MIEJSKIEGO „DOM GERHARTA HAUPTMANNNA” W JELENIEJ GÓRZE-JAGNIĄTKOWIE
DIE AUSSTELLUNG DES STÄDTISCHEN MUSEUMS GERHART-HAUPTMANN-HAUS IN HIRSCHBERG/AGNETENDORF

GERHART HAUPTMANN I KARKONOSZE

GERHART HAUPTMANN UND DAS RIESENGEBIRGE

PROJEKT SFINANŚOWANY ZE ŚRODKÓW MIASTA JELENIA GÓRA I SAKSONSKIEGO MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
DAS PROJEKT WURDE AUS DEN MITTELN DER STADT JELENIA GÓRA UND DES SÄCHSISCHEN MINISTERIUMS DES INNERN FINANZIERT

GERHART HAUPTMANN I KARKONOSZE

Serdecznie zapraszamy Państwa do zwiedzania wędrującej wystawy pt. „Gerhart Hauptmann i Karkonosze”, która powstała we współpracy Muzeum Miejskiego w Jeleniej Górze „Dom Gerharta Hauptmanna” z Oddziałem Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze Dom Carla i Gerharta Hauptmannów w Szklarskiej Porębie. Prezentowana wystawa wiąże się z obchodami jubileuszu 150. urodzin pisarza i 100. rocznicą przyznania mu literackiej Nagrody Nobla. Silne związki Gerharta Hauptmanna z Karkonoszami i regionem Dolnego Śląska, którym dał niezwykle wyraz w swojej twórczości i życiu prywatnym, zdecydowały o tematyce ekspozycji, którą w Roku Hauptmannowskim specjalnie dla Państwa przygotowaliśmy.

Dolny Śląsk, a zwłaszcza Karkonosze były dla Hauptmanna miejscem, gdzie dorastał, kształcił się i skąd ustawicznie czerpał inspirację dla swojej twórczości. W Karkonoszach spędził najdłuższy okres swojego życia (1891-1894 Szklarska Poręba, 1901-1946 Jagniątków). Nawet wydarzenia, do których doszło na tych ziemiach po zakończeniu Drugiej Wojny Światowej (wysiedlenia ludności niemieckiej w związku z przesunięciem granic Niemiec i Polski) oraz namowy zaprzyjaźnionych z Hauptmannem niemieckich pisarzy do opuszczenia Jagniątkowa, nie zdołały nakłonić pisarza do wyjazdu. Kiedy Gerhart Hauptmann przeprowadził się do Szklarskiej Poręby, miał już za sobą udany debiut literacki i był postacią powszechnie znaną. Jego przybycie do wsi położonej w górach, nad rzeką Kamienną wzbudzało zapewne niedowierzanie i było źródłem sensacji. Hauptmann wprawiał w zdumienie okolicznych mieszkańców, prowadząc nowoczesny i niejednokrotnie kontrowersyjny jak na owe czasy styl życia. Jako jeden z pierwszych mieszkańców Karkonoszy jeździł na nartach i uprawiał grę w tenisa na ziemnym korcie, który wybudował obok swojego domu. Chętnie wędrował po okolicy, odwiedzając wodospady Kamieńczyka i Szklarki, Szrenicę, Łabski Szczyt, Śnieżne Kotły czy Wysoki Kamień. Jesienią roku 1899 twórca kupił działkę budowlaną w Górnym Jagniątkowie i zlecił berlińskiemu architektowi Hansowi Griesebachowi budowę domu, do którego wprowadził się w 1901 roku wraz ze swoją drugą żoną Margarete Marschalk i synem Benvenuto pochodzącym z tego związku. Z upływem czasu Gerhart Hauptmann ze swoją rodziną coraz głębiej wraстал w miejscową społeczność, zawierając liczne znajomości. Niektóre z nich zaowocowały przyjaźnią trwającą aż do śmierci pisarza w 1946 roku. O tym, jak wielki wpływ wywierał G. Hauptmann swoją osobą może świadczyć fakt, iż za życia pisarza doszło w Jagniątkowie do utworzenia amatorskiej grupy teatralnej, która z okazji osiemdziesiątej rocznicy urodzin pisarza wystawiła w jeleniogórskim teatrze jego sztukę „Fuhrmann Henschel”. W okresie stałego zamieszkiwania w Szklarskiej Porębie G. Hauptmann ukończył cztery swoje dzieła: „Kolega Crampton”, „Tkacze”, „Bobrowe futro” oraz „Wniebowzięcie Hanusi”. Także tutaj pisarz rozpoczął prace nad kolejnymi utworami: „Panny z Bischofsbergu”, „Zatopiony dzwon” oraz fragmentami tekstów, które w późniejszym okresie twórczości złożyły się na „Księgę namiętności” oraz na autobiograficzne dzieło pt. „Przygoda mojej młodości”. Jednak miejscem, w którym najdłużej żył i tworzył była siedziba pisarza w Jagniątkowie. Tutaj Hauptmann dokończył szkice dramatów oraz tworzył do późnych lat swego życia prozę i lirykę (m.in.: „Rose Bernd”, „A Pippa tańczy!”, „Szczury”, „Przed zachodem słońca”, „Atlantyda”, „Szaleńiec Boży Emanuel Quinn”, „Księga namiętności”). Niniejsza wystawa to dokumentacja związków pisarza z ziemią dolnośląską, jej górami, mieszkańcami – słowem z miejscami, które stały się mu najbliższe. Karkonosze wraz ze swoją historią, ale i legendą, będące inspiracją na jego pisarskiej drodze, zaprowadziły go na sam szczyt literackich dokonań, które zostały uhonorowane Nagrodą Nobla z literatury w 1912 roku.

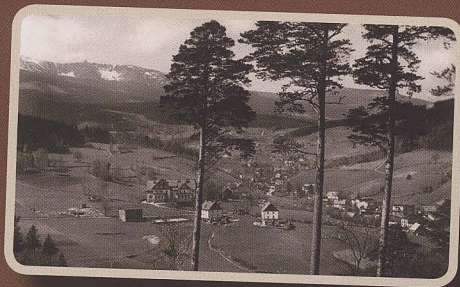
Mamy nadzieję, iż prezentowana wystawa przybliży Państwu postać śląskiego noblisty Gerharta Hauptmanna i zachęci do odwiedzenia nie tylko jego dawnych rezydencji w Szklarskiej Porębie i Jagniątkowie, ale również zaprowadzi na górskie szlaki Karkonoszy znane z urokliwych zakątków. Obecnie w obu siedzibach pisarza działają aktywnie placówki muzealne, które przechowują, gromadzą i udostępniają pamiątki związane z twórczością Carla i Gerharta Hauptmannów, promując wielokulturowe dziedzictwo regionu oraz prowadzą aktywną działalność kulturalno-naukową skierowaną zarówno do polskiego jak i niemieckiego odbiorcy. Życzymy Państwu wielu niezapomnianych wrażeń podczas zwiedzania tej wystawy.

GERHART HAUPTMANN UND DAS RIESENGBERGE

Wir laden Sie herzlich ein, unsere Wanderausstellung „Gerhart Hauptmann und das Riesengebirge“ zu besichtigen, die das Städtische Museum Gerhart-Hauptmann-Haus in Jelenia Góra-Jagniątków in Zusammenarbeit mit der Filiale des Muzeum Karkonoskie in Jelenia Góra, dem Carl- und Gerhart-Hauptmann-Haus in Szklarska Poręba vorbereitet hat. Die präsentierte Ausstellung steht im Zusammenhang mit den geplanten Feierlichkeiten anlässlich des 150. Geburtstages des Schriftstellers und des 100. Jahrestages der Verleihung des Literaturnobelpreises an ihn. Die starke Bindung Hauptmanns an das Riesengebirge und an die niederschlesische Landschaft, die sowohl in seinem Werk als auch in seinem Leben einen mächtigen Widerhall gefunden hat, entschied über die Wahl der Thematik der von uns im Hauptmann-Jahr vorbereiteten Ausstellung.

Niederschlesien und insbesondere das Riesengebirge stellten für Hauptmann eine Welt dar, in der er aufwuchs, sich bildete und aus der er seine künstlerische Inspiration schöpfte. Im Riesengebirge verbrachte er die meiste Zeit seines Lebens (1891-1894 Schreiberhau, 1901-1946 Agnetendorf). Die Ereignisse in Niederschlesien nach dem Ende des Zweiten Weltkriegs (Aussiedlung der deutschen Bevölkerung wegen Verschiebung der deutsch-polnischen Grenze an die Oder und Lausitzer Neiße) sowie Zureden der mit ihm befreundeten, deutschen Schriftsteller, vermochten nicht, ihn zum Verlassen Agnetendorfs zu überzeugen. Als Gerhart Hauptmann nach Schreiberhau kam, hatte er bereits ein gelungenes, literarisches Debüt hinter sich und war allgemein bekannt. Seine Ankunft in einem im Gebirge, am Zacken gelegenen Dorf musste wohl Misstrauen und Aufsehen unter den Nachbarn erregt haben. Gerhart Hauptmann versetzte sie in Erstaunen, wenn er als einer der Ersten im Riesengebirge Ski fuhr oder Tennis auf einem richtigen Tennisplatz spielte, den er neben seinem Haus errichten ließ. Auf Wanderungen in der Umgebung besuchte er gern den Zacken- und Kochelfall, den Reifträger, die Veilchenspitze, die Schneegruben oder den Hochstein. Im Herbst 1899 kaufte Hauptmann ein Grundstück im Oberagnetendorf und beauftragte den Berliner Architekten Hans Griesebach hier ein Haus zu bauen, das er mit seiner zweiten Ehefrau Margarete und seinem Sohn Benvenuto 1901 bezog. Im Laufe der Zeit machte Gerhart Hauptmann mit seiner Familie viele Bekanntschaften im dörflichen Milieu. Aus dem Bekanntenkreis entwickelten sich dann Freundschaften, die Hauptmann bis zu seinem Lebensende pflegte. Von großem Ansehen, welches der Schriftsteller in seinem Milieu genoss, zeugt die Tatsache, dass eine Agnetendorfer Laienschauspielgruppe anlässlich des achtzigsten Geburtstages des Dichters „Fuhrmann Henschel“ im Hirschberger Theater aufführte. Während seines ständigen Aufenthaltes in Schreiberhau, brachte der Schriftsteller vier Werke zu Ende: „Kollege Crampton“, „Die Weber“, „Der Biberpelz“ und „Hanneles Himmelfahrt“. Hier wurden auch Arbeiten an zwei nächsten Werken begonnen: „Die versunkene Glocke“ und „Die Jungfern von Bischofsberg“ sowie Arbeiten an Fragmenten von Texten, die sich im späteren Schaffen des Schriftstellers zum „Buch der Leidenschaft“ sowie zum autobiografischen Werk „Das Abenteuer meiner Jugend“ zusammenfügten. Die meisten Lebens- und Schaffensjahre sind mit dem Agnetendorfer Sitz des Schriftstellers verbunden. Hier wurden die früher begonnenen Werke beendet, Prosa und Lyrik bis zu späteren Lebensjahren des Dichters geschrieben (u. a.: „Rose Bernd“, „Und Pippa tanzt!“, „Die Ratten“, „Vor Sonnenuntergang“, „Atlantis“, „Der Narr in Christo Emanuel Quint“, „Buch der Leidenschaft“). Die Ausstellung dokumentiert die Beziehung Hauptmanns zu Niederschlesien, zum Riesengebirge, zu Menschen - kurz gesagt - sie stellt die Plätze vor, mit denen er sich am engsten verbunden fühlte. Das Riesengebirge mit seiner Geschichte und volkstümlichen Sagen, die Hauptmann auf seinem schriftstellerischen Weg anregend begleiteten, führte ihn bis auf die Erfolgsspitze - den Nobelpreis, der ihm 1912 zuerkannt wurde.

Wir hoffen, dass Ihnen Gerhart Hauptmann, der schlesische Nobelpreisträger durch die präsentierte Ausstellung näher gebracht wird und Sie dazu ermuntert, nicht nur Hauptmanns Häuser in Schreiberhau und Agnetendorf zu besichtigen, sondern sich ebenfalls auf die Wanderwege des Riesengebirges zu begeben, das für seine bezaubernden Ecken bekannt ist. Die beiden Häuser des Schriftstellers werden heutzutage als Museumseinrichtungen genutzt, deren Tätigkeit zum Ziel hat, Andenken zu Leben und Werk von Carl und Gerhart Hauptmann zu sammeln, sie zu bewahren und Interessierten zu erschließen, wodurch das multikulturelle Erbe der Region gefördert wird. Sie entfalten auch regionale kulturelle und wissenschaftliche Aktivitäten, welche für deutsche und polnische Rezipienten gedacht sind. Wir wünschen Ihnen viele unvergessliche Eindrücke bei der Besichtigung der Ausstellung.

**Muzeum Miejskie
Dom Gerharta Hauptmanna
ul. Michałowicka 32
58-570 Jelenia Góra-Jagniątków**

Koncepcja wystawy: Tomasz Cel, Łukasz Kwietnicki, dr Przemysław Wiater, Julita Izabela Zaprucka

Opieka naukowa: dr Sławomir Tryc

Zdjęcia: Zbigniew Kulik

Materiały zamieszczone na wystawie pochodzą ze zbiorów: Muzeum Miejskiego „Dom Gerharta Hauptmanna” w Jeleniej Górze, Biblioteki Narodowej w Berlinie - Pruskie Dziedzictwo Kultury, Archiwum Państowego we Wrocławiu - Oddział w Jeleniej Górze, Domu Carla i Gerharta Hauptmannów w Szklarskiej Porębie - Oddział Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, Wydawnictwa Europa, Wydawnictwa Propyläen Verlag in der Ullstein Buchverlag GmbH w Berlinie, Łukasza Kwietnickiego, Zbigniewa Kulika.

**Städtisches Museum
Gerhart -Hauptmann -Haus
ul. Michałowicka 32
58-570 Jelenia Góra-Jagniątków/Polen
www.muzeum-dgh.pl**

Konzeption der Ausstellung: Tomasz Cel, Łukasz Kwietnicki, Dr. Przemysław Wiater, Julita Izabela Zaprucka

Wissenschaftliche Betreuung: Dr. Sławomir Tryc

Foto: Zbigniew Kulik

In der Ausstellung wurden Bildmaterial, Landkarten und Faksimila aus den Sammlungen folgender Institutionen und Privatpersonen genutzt: Das Städtische Museum Gerhart- Hauptmann-Haus in Jelenia Góra, Die Staatsbibliothek zu Berlin - Preußischer Kulturbesitz, Das Staatsarchiv Wrocław - Niederlassung Jelenia Góra, Das Muzeum Karkonoskie Jelenia Góra - Niederlassung Carl- und Gerhart - Hauptmann Haus in Szklarska Poręba, Der Verlag EUROPA, Propyläen Verlag in der Ullstein Buchverlag GmbH in Berlin, Zbigniew Kulik, Łukasz Kwietnicki.

